

בס"ד

היחס לשלטון היהודי בארץ

א. רבינו לא רצה להשתמש בביטוי 'מדינת ישראל' ואמר שהביטוי הנכון הוא 'ארץ ישראל'¹, וכן היה שגור על לשונו² ('ארץ ישראל' או 'ארץ הקודש').

¹. ראה בארוכה אגרות קודש חכ"ו ע' קסח.

ושם בע' קסט (לזלמן שזר): "ולסיום המכתב אודות הבלנק והגליון [=הבלנק שלו כ'נשיא מדינת ישראל] – בודאי ימשיך לכתוב על הגליון דעד עתה ולא ימנע הטוב ממני והנחת רוח בראותי עוד הפעם 'שחור על גבי לבן' שהוא הוא המכהן בתפקיד זה; וכשרוחי 'טובה עלי' הנני מוסיף – ושבת אחת עם זה הוא מצטער **עמוקות** לא פחות ממני על בחירת השם (וההשקפה) הנ"ל **ומצפה** ליום אשר אשר גם בני ישראל (כי הנכרים מעולם לא עלתה אחרת על רוחם) יכתבו ויקבעו תיבת **ארץ** - במקום תיבת **מדינת**".

². ראה אג"ק חט"ז ע' רטז באריכות – ושם: "ומדייק הנני בכל מקום שמזכירים הדבר בשמי, **שיהיה השם שנקרא בו בתורה**, שם מסורתי זה כשלושת אלפים שנה" (ומוסיף שם, ש"מלכות הכוזרים (לאחרי שנתגירו) מדינת ישראל היתה, אבל לא ארץ ישראל"...).

ובהמשך שם: "אסור וגם אין אפשריות לוותר על השם ארץ ישראל, אפילו אם מציעים להחליפו בשם מדינת ישראל".

ב. רבינו ראה בחומרה את שירת ההמנון של ה'מדינה'³ (באירועים של מוסדות חב"ד בחו"ל)⁴.

³. בדרך כלל היה מתקיים מדי שנה 'כינוס' של שלוחי רבינו לארץ הקודש בחודש מנחם אב, בכל שנה במקום אחר; והיה רבינו מחבב כינוס זה ומשגר אליו אגרת מיוחדת שבה התייחס לכל פרט ופרט בענין זמנו ומקומו של הכינוס. לדוגמא: כשהתקיים הכינוס ברחוב שנקרא 'דרך הים' 10 בעיר חיפה – הקדיש רבינו שורה לכל פרט: "דרך הים – מים שאין להם סוף (יבמות קכא, א); 10 – העשירי יהיה קודש; חיפה – קורין המגילה גם בטו כי היא ספק מוקפת חומה". וכן על זה הדרך נהג בכל שנה.

אמנם בשנת תנש"א התקיים הכינוס בישיבת תומכי תמימים במגדל העמק, ששכנה אז ברחוב שנקרא 'דרך העצמאות' – ורבינו התעלם לגמרי מפרט זה (ובהגהה בכת"ק אפשר לראות שהורה למוחקו ולהשמיטו).

שלום וברכה!

בנועם קבלתי החודעה ע"ד קביעות זמן כינוס השלוחים השנתי חייב בארצנו חקדושה, "ביום הראשון לסי' י"כי תעשה הטוב וחישרי", כ"ד מנחם-אב, בחמש ובסמיכות לכ"ף מנחם-אב – יום החילולא של (כבוד קדושת אדמו"ר) הרח"ג והרח"ח המקובל מותר"ר לוי יצחק זצוקללה"ח נבג"מ זי"ע, אביו של – יבלח"ט – כ"ק אדמו"ר שליט"א, בישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש, (דרך העצמאות 520/8). מגדל העמק", עמוד מס 66 השליחות לארץ הקודש: שניאורסון, מנחם מנדל בן לוי יצחק (ליקוט) (2) {12} הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

בישיבת תומכי תמימים – ע"פ מח שטאמר "תמים תהי עם חוי אלקיך".
ליובאוויטש – ע"ש ענין האהבה ("ליובא" – בשפת המדינה החיא), חיינו שחעבודת דתפצת חתורה וחיחדות חדורה באהבת ישראל ואחדות ישראל,

דרך העצמאות –

מגדל העמק – י"ח אדר א' תש"ח
י"ח אדר א' תש"ח
י"ח אדר א' תש"ח

עמוד מס 67 השליחות לארץ הקודש: שניאורסון, מנחם מנדל בן לוי יצחק (ליקוט) (2) {12} הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

ג. לא רצה רבינו להזדהות עם סמלי ה'מדינה'⁵, ונימק זאת גם בכך שאינו רוצה להיכנס לענינים שיש בהם חילוקי דיעות⁶.

⁴. בטבת תשי"ז התקיימה מסיבה גדולה ('דינער') לטובת ישיבת 'תומכי תמימים' בברוקלין,

ולפי בקשת אחד התורמים שרו 'התקוה'. רבינו עצמו לא נכח במקום, אולם כתגובה לכך הסיר רבינו את 'נשיאותו' מהישיבה, דבר שגרם לכאב גדול כו' (הדבר ידוע בפי כל, וראה גם בקונטרס 'תשורה' שיצא לאור בתשע"ה לזכרון ר' שלום פלדמן ע"ה – בשם 'ר' שלום' – ע' 83 ואילך).

וככל הנראה לשיר זה הכוונה באג"ק ח"ז ע' קנב – מענה למוסד שעשה 'באנקעט': "יהי רצון מהשי"ת שיהיה בהצלחה גדולה, ומהראוי באווארענען שלא יהיה בשעת מעשה ענינים המבלבלים את ההצלחה כמו השיר הידוע שאינו מתאים לרצון כ"ק מו"ח אדמו"ר". ובאג"ק חכ"א ע' שכד (מכתב להרב גרינגלאס ע"ה ממונטריאול): "ולפלא שאינו כותב ע"ד אופן חג הסמיכה (=חגיגת הסמכת התלמידים שרבינו שלח אליה מכתב בכסלו תשט"ז). ומובן, שלו הייתי חושש אפילו שינגנו ניגון הידוע – לא הייתי שולח מכתב להחגיגה .. ועל אומנות כזו מהיצה"ר – גם לא שיערתי".

⁵. בספר 'מאוצר המלך' ח"ג ע' 114 נדפס מענה בכת"ק לרשת החינוך של חב"ד בארץ, שביקשו להדפיס מודעות עם הסמל של משרד החינוך ושאלו אישור על כך (בשנת תשי"ח). השיב על כך רבינו: "שידפיסו – באם גם מוסדות אחרים עושים כזה – ומובן ששמי לא יודפס במודעות אלו".

⁶. וראה מענה ב'התקשרות' גליון תקסה ע' 11 בדבר הנפת 'דגל ישראל':

בשנת תש"מ ארגנו כמה אברכים תהלוכת ל"ג בעומר בעיר יקנעם, וזכו להשתתפות פעילה של בית-הספר בעיר. מנהלת בית-הספר כתבה לרבי על התהלוכה, ובין השאר הביעה את תמיהתה על אי הנפת דגל ישראל בתהלוכה.

בימי הסליחות תש"מ שיגר אליה הרבי מכתב ארוך, שבו הוא מביע "תודה לבבית בקשר עם השתתפות תלמידיה בתהלוכת ל"ג בעומר", ובהמשך המכתב מרחיב בחשיבות הדבר. לאחר החתימה מוסיף הרבי ב"נ.ב.":

לכתבה בנוגע לאי-הנפת דגל ישראל בתהלוכה האמורה ופשר הדבר,

בטח ידוע לה שיש הוראה עקרונית לכל עסקני ופעילי חב"ד להשתדל ככל האפשר בהפצת היהדות, התורה ומצוותיה, בכל החוגים, מבלי תערובת של מפלגתיות

ופוליטיקה וכיוצא בזה, ומכל שכן שלא להיכנס לעניינים של מחלוקת, וכל שכן עניין שיכול למנוע מישהו מלהוסיף בתורה ומצוותיה. ובוודאי ידוע לה גם כן אשר ישנם כמה חוגים שמכמה טעמים (צודקים או לא צודקים) הנפת דגל תמנע בעדם להשתתף בתהלכות ל"ג בעומר, וכיוצא בזה, ולמה יקופח חלקם של כמה וכמה מילדי ישראל?

תקוותי חזקה שכשתתבונן בהאמור, לא רק תבין הנהגה האמורה לאשורה, אלא גם תוכל להסבירה לאלה שישאלו אותה פשר הדבר, ובדברים היוצאים מן הלב.

ולהוסיף עוד נקודה עיקרית, אשר בוודאי ידועה לה ונוהגת כך בפעולותיה בשדה החינוך, והוא קו יסודי בחינוך, שהמחנך משתדל לכוון כל תשומת לב המחונך או המודרך באותה נקודה שהיא מטרת חינוך זה, מבלי להכניסו בשטח אחר, איזה שיהיה, ואפילו רצוי כשלעצמו. שאם ראויה הנהגה זו גם בנוגע למבוגרים, עיקר ויסוד היא בהצלחת חינוך הקטנים והקטנות.

[למותר להעיר שבתהלכות ל"ג בעומר אצל רבינו לא היו 'דגלי ישראל' כלל (והיו לעתים

דגלים של ארה"ב)].

ד. רבינו שלל בתכלית⁷ את הגישה הרואה⁸ ב'מדינת ישראל'⁹ ענין של 'אתחלתא דגאולה'¹⁰.

⁷. דבר מענין אירע מיד לאחר שעלה רבינו על כס הנשיאות, ובאו מעיתון אחד לשוחח אתו ופרסמו את הדברים שאמר בכתבה מיוחדת.

הרה"ח אוריאל ז"ל צימער, שעסק הרבה בעניני ההשקפה הנכונה על ה'מדינה' והיה ידוע כ'קנאי' וכו' – סיפר את שרבינו אמר לו בקשר לכתבה זו:

"לא עברו שבועות מעטים, ולידי הגיע קטע מעיתון ציוני באה"ק שבו מביע העורך תמיהתו הרבה: נתמנה נשיא לעדה כה גדולה ועולמית של חסידים, ולרגל זה כותבים כתבה כ"כ ארוכה ומדברים שם על כל מיני ענינים, והשנה – שנת ב' (או ג') למדינה, וכל קיומה של המדינה לא נזכר שם באף מלה אחת! כאילו אינה קיימת בעולם..

ולא עוד אלא שכל הכתבה בנויה על מאמר אחד שלא מצא אחר אלא זה, והוא... 'צדקה עשה הקב"ה שפיזרן בין האומות! עד כאן דברי העיתון הנ"ל".

וסיים רבינו בפני ר' אוריאל, שאכן צדק הכותב באבחנתו ובהבנתו את דעת רבינו... (הובא ב'הערות וביאורים' גליון תרטו ע' 21).

⁸. החידוש הגדול בשיטת רבינו הוא, שגם לאחר 'מלחמת ששת הימים', כאשר בחסדי ה' נכבשו ירושלים וחברון כו', ורבינו סבר שיש להחזיק בשטחים אלו בכל התוקף כו' – אעפ"כ, אין לזה כל קשר ל'גאולה'.

וכך כתב רבינו להגאון המפורסם רש"י זוין בכסלו תשכ"ט:

"אין רצוני להאריך בזה, כיון שיראתי לנגוע במהלך מחשבת כת"ר .. וגם עתה לא הייתי כותב כל הנ"ל באם לא ראיתי בזה – הכרזת 'אתחלתא דגאולה' – ענין של סכנה. כי זהו הביאור היחידי ש(לע"ע) מצאתי על ענין הקרבנות והחללים באה"ק ת"ו וביניהם אפילו כאלו שניצולו מהשואה וראו נסים גלויים בזה, ובכל זה נפלו באה"ק ת"ו וג"כ באופן בלתי טבעי כנ"ל, הי"ד. והביאור הוא על דרך שראו בכל פעם שקם משיח שקר .. נסתיים הדבר בקרבנות ר"ל. על דרך זה הוא גם בנוגע להרעיון שהגאולה כבר התחילה. [ואף שהמצב נסי והצלה גדולה של מליונים מישראל, אבל – אין זה הגאולה מהגלות הרביעי, ואדרבה – על פי כל הסימנים זהו

ירידה למטה יותר בחושך הכפול ומכופל דגלות זה, דאומרים לחושך אור וכו']. ועונש המר הוא – דנפל עוד חלל בישראל ועוד קרבן באה"ק ת"ו וכו', הי"ד".

והיה רבינו זועק בכאב על המנגדים לשיטתו זו, שאיך יתכן כי מצד אחד הם סבורים שזו 'אתחלתא דגאולה', ומצד שני הם מתנהגים ברגשי נחיתות כלפי הגוים ורוצים להחזיר להם שטחים כו', באופן הכי 'גלותי'.

⁹. מספרים בשם רבינו שהוא זה שבשנת תש"ט דאג לזה שחותנו כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ יקבל את אזרחות ארצות הברית במעמד מיוחד. ואמר אז רבינו, שהטעם לזה שכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ יקבל האזרחות דוקא אז, הוא כדי "להוציא מלבם" של אלו שרואים ענין בהקמת מדינת ישראל כו' בשנת תש"ח (הובא ב'לקט ופרט' לר"ט בלוי שי' ע' קיד).

¹⁰. ראה שיחת ש"פ שופטים תש"נ הערה 94. וש"נ.

ה. שלל רבינו חגיגת¹¹ ימים מיוחדים¹² בקשר לחידוש ההתיישבות בארץ¹³, ובבוא ימים אלו מדי שנה (ד-ה אייר¹⁴ וכ"ח אייר) לא ניכר ממנו שום התייחסות אלא כימים רגילים לכל דבר.

¹¹. מכתב של הרבי שנכתב לא' המחנכים ב"רשת" ששאל כיצד להתייחס לה' אייר (אגרות קודש, חלק י"א, עמוד פ"ה):

"במענה על מכתבו מה' אייר, הנה ידוע פתגם הבעש"ט ששמענוהו כ"פ מכ"ק מו"ח אדמו"ר, שמכל דבר שהאדם רואה או שומע יכול ובמילא גם צריך ללמוד הוראה בעבודתו עם השי"ת, ועאכ"כ במאורע שנוגע לכו"כ מבני ישראל, ובפרט אם רואים שמסר השי"ת רבים ביד מעטים באופן נסי, ה"ז צריך לעורר תוספת כח לעבדו ית', ואין להתרשם כלל וכלל ממה שישנם נוהגים באופן אחר, ורוצים לבאר הנהגתם ע"פ שכל שהם הרוב, והנ"ל הוא הוכחה להיפך, שאין הרוב בכמות מכריע כלל וכלל, וגם אלו המתנהגים אחרת יודעים עד"ז, אלא שיצרם הרע אין נלחמים בו כראוי, ולכן נופלים תחת ממשלתו, שזהו נוסף על כל שאר הענינים הנהגה דכפוי טובה באופן היותר מבהיל.

"משל למה הדבר דומה, למלך גדול ורב, שמראה אהבתו הגדולה והעצומה לאיש הדיוט נבזה שפל אנשים כו', ויורד אליו ממקום כבודו עם כל שריו כו', ומכניסו להיכלו היכל המלך כו' (ע"ד המבואר בתניא פרק מ"ו), האפשר לומר ששפל אנשים זה יאמר למלך, אשר היכל זה אינו של המלך אלא של ההדיוט, ולכן יתנהג בו כפי רצונו, ותחלת הנהגתו היא לגרש את המלך מהיכלו בכל האופנים שאפשרי, והיינו ע"י הנהגה גסה היפך ציווי המלך על כל צעד וצעד? והנמשל מובן..."

היינו, כפי שעולה מביאורו של הרבי: הקב"ה עשה עמנו ניסים; הוציאנו מאשפות, הכניסנו להיכלו, חדר לפנים חדר, והנה לאחר שזכינו להיכנס להיכל המלך, בתור הבעת "תודה" ..גירשנו את המלך (ואפילו לא הזכרנו את שמו במגילת העצמאות במעמד הכרזת המדינה בה' אייר תש"ח) ואח"כ אנו עוד אומרים "הלל" על כך...

¹². יציין, שבשנת תשמ"א התוועד רבינו כמעט מדי שבת בשבתו (בהיותה שנת 'הקהל'),

אולם בשבת ה' אייר לא התוועד והיתה זו אחת השבתות הבודדות שבהן לא התוועד בשנה זו. קביעות זו של שבת ה' אייר נדירה למדי, וממילא פשיטא שגם בשנים אחרות לא התוועד. ולהעיר משיחת ו' אייר תשמ"ב, ודו"ק.

¹³. בהתוועדות ש"פ מסעי תשכ"ז (תורת מנחם כרך נ' עמ' 269) התייחס הרבי לניסי מלחמת "ששת הימים" ("ברור הדבר שההצלה היתה באופן ניסי, למעלה מדרך הטבע")

והתבטא:

וכיון שכן, יש להתבונן במאורע זה ולהודות להקב"ה על הניסים הגדולים כו' וכלשון רש"י (ר"פ מסעי) "להודיע חסדיו של מקום" ... ויש לנצל זאת גם להתעוררות והתחזקות בעיני התורה-והמצוות וכו'.

ברם, בנוגע לקביעת יום-טוב – שלל זאת הרבי באומרו:

"חס-ושלום לקבוע על זה יום-טוב... שהרי אין להוסיף ימים טובים".

ו. הראה רבינו יחס של חיבה לכל אלו שנמצאים בתפקיד ציבורי בארץ הקודש והיה מרבה לעודדם בתפקידם האחראי¹⁵. ובפרט אנשי בטחון

(תוכן הדברים שם בקיצור: מבואר בקבלה שהמועדים מכוונים כנגד הספירות, ג' הרגלים הם כנגד ג' האבות וכו', ולפ"ז פשוט שאסור להוסיף יו"ט. ואפילו חג הגאולה י"ב תמוז שבו היתה גאולה כללית, לא עלה על דעת אדם מעולם לקובעו כיו"ט של ממש ולומר הלל וכו'. ואע"פ שמצינו כמה גדולים שהנהיגו לנבי ביתם ולזרעם אחריהם לעשות יו"ט ביום שנעשה להם נס, הרי זה רק לענין שיתבוננו בחסדי המקום, אבל לא יו"ט כפשוטו).

ולהעיר, שמדברי רבינו שם משמע קצת שאכן יש להודות לה' על ניסי ששת הימים באופן 'צנוע' (כעין חגיגת י"ב תמוז. וראה גם דבריו בשיחת ש"פ במדבר תשל"ג שמדבר על יום כ"ח אייר שביום זה ניתנה האפשרות לגשת לכותל המערבי כו'), אך כד דייקת שפיר בפועל הוא עצמו לא עשה שום 'התוועדות' או 'חגיגה' מיוחדת בנידון (בשנת תשכ"ז וגם לא לאחר מכן. אם כי יש לציין שבהתוועדות י"ט כסלו תשכ"ט הורה רבינו לחבר ניגון מיוחד על הפסוק 'פרזות תשב ירושלים' – תו"מ חנ"ה ע' 41).

ובש"פ מצורע תשל"ל (תו"מ ח"ס ע' 50) דיבר רבינו בכאב על כך שירושלים עדיין אינה בנויה כו'. וראה מה שהאריך ר"י הורביץ שי' ב'פרדס חב"ד' גליון 11.

¹⁴. לאחר 'מלחמת ששת הימים' שבה נכבשה ירושלים וכו' בנסים גלויים, היו שסברו כי גם אם עד עתה לא חגגו את 'יום העצמאות', הרי עכשיו יש יותר מקום לשמחה וכו'. ושלל רבינו סברא זו במענה ארוך – אגרות קודש חכ"ה ע' רנז. וראה מה שדן בזה ב'פרדס חב"ד' גליון 17 ע' 272.

¹⁵. היו כמובן מקרים יוצאים מן הכלל מסיבות שונות. לדוגמא, רבינו לא רצה לקבל לפגישה את בן-גוריון (ראה בארוכה בקובץ 'עושה אידישקייט' על החסיד ר"י איידלקופ ז"ל, שהשתדל מאוד לשכנע את בן-גוריון שיבקר אצל רבינו כשביקר בארצות הברית בשנת תש"כ, והצליח בכך. אך לבסוף נודע שרבינו אינו מעוניין לקבלו. ומסופר על כך באריכות גם בספר 'הרב אשכנזי' ע' 108. וראה גם באותו ספר ע' 259 לגבי גולדה מאיר).

וכו'¹⁶ שהפליג בזכותם ומעלתם¹⁷ ששומרים על בטחון יהודים באה"ק¹⁸ (אך שלל בתכלית גיוס בנות, והצטער על כך שהסכימו לזה

¹⁶. כמובן שסבר רבינו שאין לתלמידי ישיבה להתגייס כי לימודם חשוב יותר.

בספר 'הרב אשכנזי' ע' 295 מסופר שהרב אשכנזי ע"ה היה ב'יחידות' אצל רבינו והעלה בקשה שקיבל מחסיד אחד בכפר חב"ד, ברכה שבנו לא יגויס לצבא לאחר הפסק הלימודים בישיבה. בתגובה לכך אמר רבינו:

"דעתי בזה מפורסמת, ואם היא אינה ידועה – אבקשך שתפרסמה. חיפשתי בשולחן ערוך ולא מצאתי היתר, איך יכול הנני להתערב בענינים כאלה. היו תקופות שהרבנים התערבו בענינים של צבא, וראו מופתים גלויים מעל לדרך הטבע, אבל כל זה היה פעם, שכאשר הצילו יהודי מצבא של גוים, נכנס במקומו 'א פונקע'..."

היום זהו ענין של 'מאי חזית דדמא דידך סומק טפי'. חיפשתי בשו"ע ולא מצאתי איך יכול הנני להתערב בזה ולתת עצות בזה. אפשר לבקש ברכה ממני, אבל יותר מזה איני מוצא היתר בשו"ע. אם הם רוצים שישאלו רב, אבל אני לא יכול להתערב בזה".

¹⁷. וראה בשיחה שאמר ל'מצוייני צה"ל' (מנחם אב תשל"ו). וראה בארוכה אודות צה"ל ב'התקשרות' גליון מא במדור 'ניצוצי רבי'.

בליל שמח"ת תשל"ז הקדיש רבינו את ההקפה החמישית לכל מי שהיה בצבא (לקו"ש חי"ד ע' 444). ובליל שמע"צ תשל"ד כיבד בהקפה הרביעית, וכך מתוארים הדברים ביומן של שור ע"ה: "להקפה ד' צוה כ"ק לכבד 'את כל אלו שהיו בצבא, ושנמצאים בצבא, עם הקפה'. וצוה להכריז עוד הפעם אשר כל אלו שהיו בצבא ושנמצאים בצבא, וכל אלו שהיו במילואים ושנמצאים במילואים שמכובדים עם הקפה. לאחר שכל אלו נכנסו להקפה, לקח כ"ק סידורו הק' בידו ופנה להקהל כשסידורו בידו הק', וכולם השתוממו לדעת מה יהיה כעת כו'. וכשכולם נכנס לגמרי להקפה, התחיל כ"ק לנגן 'מצות ה' ברה מאירת עינים' בניגון של 'האדרת והאמונה', וכולם ענו 'לחי עולמים', וכן היה עד שגמרו כל הפיסקא, וכמובן שכולם נשאו עומדים משתוממים וכו'". (ידוע שהכריז אז בקול רם מאוד את המלים 'נעימות בימינך נצח', ובפשטות היה קשור למלחמת יום הכפורים).

שרק ה'דתיות' לא יתגייסו, בשעה שהבעיה אינה פחותה אצל אלו
שאינן נקראות 'דתיות').

¹⁸. ראה לדוגמא אג"ק חכ"ט ע' יא.

בשמח"ת תשכ"ג לקראת סיום ההתוועדות אמר רבינו (תו"מ חל"ה ע' 194):
"הסדר הוא שעניני העולם מעורבים טוב ורע, אלא שכל דבר יש לו זמנו המיוחד, ובבוא הזמן
שצריכים את הצד הטוב שבדבר, אזי לא חוששים להנקודות הבלתי רצויות שמעורבים בו,
ולא עוד אלא שמתבטלים כו' –
כיון שנמצאים כאן אברכים ובחורים מארץ הקודש שהיו בצבא (או ברבנות הצבאית), יאמרו
'לחיים', ויהי רצון שלא יהיה צורך בפעולת הצבא, ויצאו י"ח בהטלת פחד כו'.
[כ"ק נתן משקה שיאמרו לחיים כולם יחד, וצוה שיכריזו 'שלום על ישראל', 'והיה מחניך
קדוש', וינגנו 'הושיעה את עמך']".
וראה גם שיחת יום שמח"ת תשל"ז ס"ח. ועוד.

ז. לא רצה רבינו להיות מחובר למפלגה מסויימת, איזה שתהיה, וכן עודד את חסידיו בארץ הקודש¹⁹ שלא להתערב בפוליטיקה כלל²⁰.

¹⁹. הרבה חומר בענין זה נלקט בקונטרס "חב"ד בלתי מפלגתית" (הרב בוקיעט שי', כפר חב"ד אלול תשע"ח).

דוגמא אחת: באג"ק חי"ט ע' רנא, משיב רבינו למי שהיתה לו טענה על הנהגה מסויימת של צעירי חב"ד בירושלים ת"ו, ולימד עליהם רבינו זכות בכתבו כך: "כנראה שטעמם הוא מפני הציווי החזק עליהם, בתוככי כללות חסיד חב"ד, ציווי רבותינו נשיאנו להתרחק ככל האפשר מכל ענין של מפלגתיות, איזה מפלגה שתהיה, אפילו היותר טובה. וטעם הציווי גם הוא נתבאר בכתב ועוד יותר בעל פה, כי תפקידנו הוא בתוככי כללות בני ישראל להפיץ היהדות, ובנקודה הפנימית להפיץ תורת החסידות, גם חוצה, ולכן שומה עלינו להתרחק ביותר וביותר מכל ענין העלול למעט האפשריות של הפצה זו, ועד כדי כך שאפילו ספק וספק ספיקא בזה לחומרא הוא".

ובאגרת מט"ו טבת תשי"ד: "כידוע נזהרת ליובאוויטש ביותר מכל זיקה מפלגתית, באה"ק ת"ו כמו בשאר ארצות, ובהוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר ואביו אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע מאז. ומובן אשר גם אני חיזקתי הוראה זו, אף שאין הדבר צריך חיזוק, כי הוא מיסודות שיטת ליובאוויטש בעבודת הכלל".

וראה גם בספר 'הרב אשכנזי' ע' 559.

²⁰. בספר 'מאוצר המלך' ח"ב ע' 117 נדפס מענה למי ששאל האם נכון אשר כ"ק אינו

מתערב בפוליטיקה. והשיב רבינו:

(1) אינו מתערב בפוליטיקה.

(2) מתערב בשלילת פיקוח נפש.

(3) אפילו כשיש חשש שמי שהוא ינצל זה בעיני פוליטיקא, כי פיקוח נפש דוחה גם

חשש זה.

ח. יחד עם זה, הורה רבינו²¹ להצביע בבחירות²² למפלגה החרדית ביותר (ולא נקב בשם²³ אלא רק כהגדרה כללית²⁴), ושלל בתוקף²⁵ את

[ולכאורה שייך הדבר לזה שרבינו הביע דעתו ברורה בשנת תש"נ לגבי אופן הרצוי שבו תהיה הממשלה ומי יעמוד בראשה כו', וראה ר"ד ממוצאי יו"ד שבט תשנ"ב מה שדיבר עם מ.ק. שי'].²¹

²¹. ונסמך בזה על הוראת כ"ק אדמו"ר מהור"י צ'בקשר לבחירות בחורף תש"ט (אג"ק ח"י ע' לב): "במענה על כתבו .. ששואל על אודות ההשתתפות בענין הבחירות להממשלה בארץ ישראל, בודאי חובה על כל אחד ואחד שראוי לבחור שלא יוותר על זכותו זה". ובהמשך לזה כתב רבינו (אג"ק ח"א ע' קסז): "אנו אין לנו אלא דברי נשיאנו, היינו כ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר גם עתה עומד במרום ומשמש וגם כאן, ולהבחירות בכנסת הראשונה צוה והשתדל שישתתפו בהם, שמזה מובן שלא רק שמותר הדבר אלא שמחוייבים בזה".
²². וכמה פעמים סיפר רבינו על חסיד של כ"ק אדמו"ר מהורש"ב שהלך פעם להצביע ב'בחירות' על פי הוראת הרבי הרש"ב, והתייחס לזה בדחילו ורחימו כמצוה ממש (תו"מ חכ"ו ע' 36. ועוד).

²³. ומסופר (הובא גם בספר 'הרב אשכנזי' ע' 220) שפעם הגיע אליו איזה ראש מפלגה ושאל את רבינו למה הוא מורה לחסידיו שלא להצביע למפלגתו? והשיב רבינו שהוראתו היתה להצביע 'למפלגה החרדית ביותר', ומעתה יכול הוא להפוך את מפלגתו לכזאת ויצביעו לו... [אגב, שמעתי מיהודי נאמן כי כשהתמודד ר' מאיר כהנא הי"ד הצביעו לו רבים מתושבי כפר חב"ד, וכששמע על כך רבינו אמר למזכיר הריל"ג שי': "א גלייכע זאך"].
²⁴. יוצא מן הכלל היה בבחירות בתשמ"ט, כידוע.

²⁵. בכלל לגבי היחס להפגנות של נטורי קרתא וכדומה, סיפר הרב אשכנזי ז"ל ('הרב אשכנזי' ע' 219) ששמע מעיתונאי אחד שאמר לו רבינו ב'יחידות', כי אם הנטורי קרתא לא היו עוסקים בהפגנות ומחאות על חילול שבת וכדומה, אזי לא היתה ברירה וחסידות חב"ד היתה צריכה לעסוק אף בכך. אולם מכיון שאת זאת כבר יש מי שמבצע אזי חב"ד יכולה וחייבת לעסוק אך ורק בהפצת היהדות באופן של ימין מקרבת.

הדיעה שאין להתערב ולהצביע²⁶, וראה בזה מעשה חמור²⁷ של בזבוז קולות שיכולים להועיל בעניני התורה והמצוות²⁸. [בדרך כלל שלח רבינו מברק לפני הבחירות עם תזכורת על דעתו זו²⁹].

²⁶. ראה באריכות 'התקשרות' גליון רנ' ע' 14. וש"נ.

²⁷. כך כתב רבינו (אג"ק חי"א ע' קסח):

"כל מי שיש בידו תעודת אזרח, ובמילא יש בידו רשות הבחירה, ואם לאחר זה אינו משתתף בבחירות, וממנו רואים וכן עושים אחרים, ויש מקום לומר שעל ידי זה תהיה הכרעה בחוק "גדול" או אפילו קטן – בעת שיצביעו על החוק שלא כדבעי, הרי תקלת הרבים, ח"ו, תלויה גם בו..."

אין הדברים הנ"ל שייכים לאלו אשר אין מכירים כלל בהנהגה או שאינם רוצים לנסוע לארצנו הקדושה ת"ו מטעם זה וכו', אבל הנמצאים שם ומשתתפים באיזה ענין שיהיה שם, ורק שבפרט דהשתתפות בבחירות מבליטים קנאותם, הרי זה איפכא מסתברא, ולא עוד אלא שמזיקים את הרבים..."

ובאגרת נוספת (חי"א ע' רנג): "וכבר ידוע פסק תורתנו הקדושה, לעולם יראה עצמו שקול וכו' וכל העולם שקול, ובענין הבחירות, הרי לפעמים על ידי קולות בוחרים מתי-מספר יכולה להשפיע במשך הזמן שלא תתקבל איזה גזירה או גם לבטל מהגזירות הקיימות כבר, ומי הוא זה בימינו אלה היכול לומר אני את נפשי הצלתי .. ובפרט כשבבת אחת עם זה הרי משלם הוא מסים לכל המשרדים, שזהו סיוע ובאופן ישר להענינים, לקח תעודה שלהם וכו'".

ובעוד אגרת (חי"א ע' שפה): "... ברור הדבר שכל מי שיש לו הרשות להשתתף בבחירות (היינו שלקח תעודת זהות ומשלם מסים בהמדינה, ועוזר בשאר הענינים שלה, כי ירא הוא שמא יאסרו אותו או שלא תהיה הנוחיות שלה הורגל וכמו שירות המים וכיוצא בזה, הרי מחוייב הוא על אחת כמה וכמה להשתתף בבחירות, שאין בזה כל סיוע לאיזה משרד שהוא, ומיעוט קול אחד ברשימה היותר חרדית – מגביר החשיבות הערכית של רשימות המנגדים על ה' ותורתו".

²⁸. יציין מקרה יוצא מן הכלל שבו הורה רבינו להרה"ג המפורסם ר' אברהם הערש כהן ז"ל לייסד שיעור תניא בבית הכנסת של 'נטורי קרתא' שכידוע התנגדו מאוד לענין ה'בחירות' וכו'. משתתפי השיעור התנו זאת בכך שהר' אברהם הערש יתחייב שהוא אינו מצביע בבחירות, והוא הסכים לכך (לאחר מכן שאל את רבינו אם נהג נכון, ורבינו הורה לו שנכון עשה כי השיעור בחסידות חשוב יותר. – ראה בספר 'ר' אברהם הערש', ע' 152).

[עוד יציין כי ידוע הדבר שכמה מעסקני כפר חב"ד היו בכוונה תחילה משימים פתקים של מפלגות שמאלניות כו', כדי שיווצר הרושם שלא כל תושבי כפר חב"ד הם בדיעה אחידה בקשר לבחירות וכדי לשמור על 'עמימות' מסויימת בקשר לדעתם של תושבי הכפר (רבינו מלכתחילה רצה מאוד שהבחירות יהיו באופן שלא תהיה קלפי נפרדת לכפר חב"ד אלא יהיו מעורבים עם עוד ישובים וכך יוכלו לטשטש התוצאות כו', אך הדבר לא הגיע לדי פועל). ומן הסתם היה זה ע"פ הוראה מלמעלה, ודו"ק].

²⁹. במכתב מכ"ד סיון **תשי"א**: "על של עתה באתי להדגיש (כיון שנראה לדאבוננו שיהיו בחירות ובעתיד הקרוב), על החוב והזכות קדוש, אשר כל אחד מהחרדים ויראים לדבר ה' צריך להשתתף בבחירות, הן בעצמו והן בהשפעה על זולתו, להצביע בעד הרשימות החרדיות ביותר, שלא ילך לאיבוד אפילו קול אחד".

במכתב מכ"ד תמוז **תשט"ו**: "במענה לשאלת רבים, אבקשם לפרסם דעתי ברורה אשר כל אחד ואחת מהחרדים מחוייב להשתתף בבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות, ולהצביע בעד הרשימה היותר חרדית, ולהשפיע גם על זולתו בזה, והמניעה בזה מגדילה בדרך ממילא כח רשימות המנגדים על השם תורתו ומצוותיה".

[לגבי הבחירות בתש"כ ראה בספר 'עבד אברהם אנכי' ע' 317].

במכתב ממחרת יום הכפורים **תשכ"ו**: "במענה לשאלת רבים .. אודות העמדה שצריכה להיות עתה בקשר עם הבחירות לכנסת .. שכל אחת מהמפלגות הדתיות הולכת לבחירות ברשימה בפני עצמה, ושואלים חוות דעתי ותגובתי בזה .. מתבקשת הצעה הגיונית בקשר עם הבחירות בכלל ובקשר עם בעית חזית טכנית בפרט, והיא: אשר כל אחת מהמפלגות

הדתיות תודיע במצע הבחירות שלה, בסעיף מיוחד ברור ומפורט, אודות עמדתה והחלטתה בנוגע לשאלת הקמת חזית דתית טכנית בעתיד .. ולאחר שהמפלגות הדתיות תפרסמנה עמדתן מפורטת .. וכיון שעל פי שכל הישר, ועוד ועיקר – על פי דין תורתנו הק' תורת חיים, הטבת המצב הדתי של השכבות הכי רחבות של אחב"י בארה"ק ת"ו, היא הקובעת, יצביע הבוחר בעד הרשימה אשר נציגיה יקבלו עליהם בהחלטיות וללא הסתייגות הנהגה בהתאם להוראת תורתנו האמורה".

בי"ב מ"ח **תש"ל**: "במענה לשואלים אודות עמדותי בנוגע לבחירות לכנסת והאם יש שינוי מדעתי בזה בעת הבחירות הקודמות, דעתי בבחירות הקודמות שבמכתבי ממחרת יום הכפורים תשכ"ו מבוארת שם בטעמיה אשר בתוקפם הם במצב ההווה ועוד ביתר שאת וכן עמדותי בתקפה". [=כלומר, בשני הבחירות הללו, הן בתשכ"ו והן בתש"ל, לא דיבר רבינו רק על 'מפלגה חרדית' סתם, אלא דרש להצביע דוקא למפלגה דתית שמוכנה להתאחד עם מפלגות דתיות אחרות, שראה בזה רבינו חשיבות עצומה וכו' ולכן האשים את מי שמפלג ודרש לא להצביע אליו].

בנר ז' דחנוכה **תשל"ד**: "במענה לשאלתם בקשר להבחירות לכנסת – מתאים לפסק דין ברור בתורתנו כל שיצביע בעד אלה שרשמו גוים כיהודים ובעד חבריהם התקלה האימה והקולר דכל הנרשמים תלוי בצארו ואין להצביע אלא בעד החרדים לדבר השם זו הלכה". בכ"ד אייר **תשל"ז**: "לאגודת חסידי חב"ד באה"ק ת"ו, שלום וברכה! במענה לשאלת רבים איך להתנהג בקשר לבחירות ביום ג' הבע"ל, דעתי כי יש להצביע בעד הרשימה הכי חרדית. בטח יפרסמו זה באופן המתאים".

ובמוצש"ק מברכים תמוז **תשמ"א**: "במענה לשאלתם בקשר להבחירות לכנסת – יש להצביע בעד היותר חרדים לדבר השם". [=לכאורה הלשון כאן "חרדים לדבר השם", ולא "חרדים" סתם כמו שכתב רבינו בשנים קודמות, בא להדגיש את ענין "**דבר השם זו הלכה**", והכוונה כנראה לענין 'מיהו יהודי' ולענין החזרת שטחים כו', וד"ל].

ט. באופן כללי סבר רבינו שאף שיש תועלת בחברי כנסת דתיים וחרדיים כו', ולכן יש להצביע להם ולסייע בידם – מכל מקום השתתפות בממשלה אסורה היא ע"פ תורה, שהרי בכך מקבל אחריות על ענינים אסורים הנעשים מכוחה³⁰.

שמעתי כי בבחירות בתשד"מ לא הוציא רבינו שום הודעה (בשונה מדרכו בכל בחירות עד אז), ויהי לפלא (בתשמ"ט גילה רבינו דעתו באופן יוצא מן הכלל להצביע ל"אגודת ישראל" – ראה בספר 'צעירי אגודת חב"ד' ע' 154 ואילך).

³⁰. "אני נגד השתתפות המפלגות הדתיות בקואליציה הממשלתית. השתתפות בממשלה פירושה אחריות לשלטון ובמצב הנוכחי אין יהודי דתי יכול להיות אחראי לשלטון. לעומת זאת אני בעד השתתפות מלאה בכנסת. היושב בכנסת הוא אחראי רק כלפי שולחו ובשטח זה יכולים הנבחרים הדתיים למלאות חובתם ולהגן על חומת היהדות" (דברים שכתב עיתונאי בשם רבינו, הובא בספר 'הרבי שלושים שנות נשיאות' ע' 16).

ועוד שם ע' 18: "אני נגד השתתפות של נציגים דתיים בממשלה. אם משתתפים בממשלה הרי פירוש הדבר שנושאים באחריות לכל מה שהיא עושה, לרבות לחוקים או לפעולות הנוגדים את ההלכה. והרי יש באמת פעולות של הממשלה שהם בניגוד מפורש לשולחן ערוך .. ושנית, לדעתי אפשר לפעול למען הדת יותר כאשר נמצאים באופוזיציה".

[העיתונאי מספר שניסה ללחוץ על רבינו ולטעון שאם מתירים ישיבה בכנסת אפשר באותה מדה להסכים להשתתפות בממשלה! ועל זה השיב לו רבינו בבת שחוק: "אם תלחץ יותר מידי אולי תשיג אצלי איסור שאסור באמת להשתתף גם בכנסת; אבל בשום אופן לא היתר להשתתף בממשלה"...]

ובאגרת ה' מרחשון תש"כ: "דעתי ברורה, שההשתתפות בקואליציה (ועל אחת כמה במשרת מיניסטר המביא לפועל דבר עבירה כו') אסורה בהחלט ע"פ שולחן ערוך. וענין דעבירה נמצא ברוב משרדי המיניסטרים ואולי גם בכולם. ולכל לראש במשרד הדתות, לשון רבים, ששם איסורי עבודה זרה ממש. ונגדל פי כמה כאשר חותם על הפקודה איש מניח תפילין, שזוהי הצהרה נוספת שיש לשתף ר"ל וכו'.

פשוטה הקושיא שישאלו, שהרי דוקא במשרד זה תלויה ההענקה לכמה עניני דת ישראל, אבל פשיטא שאין לעשות מסחר במצות ועבירות בכלל, ומי יאמר באחת מהשלוש והראשונה שבהן – עבודה זרה כפשוטה, שלא היתה כזאת מעת שאנשי כנסת הגדולה ביטלוה, ובפרט לעשות הענין בשם כלל ישראל". וראה בהמשך לזה אגרת מכ"ט מרחשון תש"כ (שתי האגרות להרה"ג הרש"י ז"ל).

ובתורת מנחם ח"ס ע' 59: "בכלל אסור לשבת בממשלה, שכן ההשתתפות עם אלו שקובעים חוקים שהם היפך התורה, אסורה ע"פ תורה. יש כאלה שמתווכחים ואומרים שאין איסור בדבר, אבל לדעתי אסור הדבר" [ובהמשך השיחה שם (לגבי שרים דתיים בזמן 'מיהו יהודי')]: "אבל אם אתה כבר יושב בממשלה, למה אינך מוחה?!" ועיי"ש בארוכה].

ובאג"ק חי"א אגרת ג' תרעז: "כשנכנס בקאאליציע הרי נושא באחריות – בהשתתפותו – בכל החוקים והגזירות וכו'. ואין להאריך בדבר הפשוט".